

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1024/2023. számú ügyben
a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracscai
Objektumának látogatásával összefüggésben

*Előadók: dr. Sárközy István
dr. Gilányi Eszter
Tóthné Kiss Klaudia*

Érintett szerv: Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,
Baracscai Objektum

2023.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1024/2023. számú ügyben**

Előadó: dr. Sárközy István

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracscai Objektumába látogatott.

A vizsgálat középpontjában a járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedések álltak. A nemzeti megelőző mechanizmus ellenőrizte a személyi állomány és a fogvatartottak védőfelszerelésekkel való ellátását, továbbá a fogvatartottak számára biztosított egészségügyi és pszichológiai ellátást és kitért arra is, hogy az egyes fogvatartotti jogok korlátozását mely intézkedésekkel helyettesítette az Intézet.

Az Intézet megfelelő módon teljesítette az intézkedési tervben előírt feladatokat. A belépő személyek testhőmérsékletét megmérték, a belépési pontokon kézfertőtlenítő automatákat helyeztek el és folyamatos volt az Intézet fertőtlenítése.

Szünetelt a látogatófogadás, cserébe a fogvatartottak számára Skype-os kapcsolattartási lehetőséget, kibővített telefonálási időt biztosított az Intézet.

A látogatási időpontjában a fogvatartottak között 2 fő, a személyi állomány tagjai között 5 fő volt igazoltan fertőzött koronavírussal.

A nemzeti megelőző mechanizmus vizsgálata több visszasságot tárt fel a fogvatartottak elhelyezési körülményeivel, a velük való bánásmóddal és az egészségügyi ellátással kapcsolatban.

1. Az eljárás megindulása

Magyarországon a 2011. évi CXLI. törvény hirdette ki az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése által 2002. december 18-án elfogadott, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvét (a továbbiakban: Jegyzőkönyv). A Jegyzőkönyv 1. cikke szerint annak célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A Jegyzőkönyv 3. cikke alapján minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (nemzeti megelőző mechanizmus, a továbbiakban: NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében.

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében minden részes állam köteles lehetővé tenni a látogatásokat a joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely helyen, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól (fogvatartási helyek). Az NMM látogatásainak célja az, hogy szükség esetén megerősítsék az említett személyek védelmét a kínzással és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmóddal vagy büntetésekkel szemben.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki e feladatának teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól

megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki² és kijárási korlátozást vezetett be³.

A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. Korm. rendelet (a továbbiakban: kijárási korlátozásról szóló Kr.) 1. § (1) bekezdése értelmében mindenki köteles más emberekkel a szociális érintkezést – a közös háztartásban élők kivételével – a lehető legkisebb mértékűre korlátozni. A kijárási korlátozásról szóló Kr. 3. §-a szerint a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor.

A Kormány 2020. április 5-én kihirdetett rendelete⁴ értelmében a rendelet hatálybalépésétől nem voltak engedélyezhetők a bv. intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák és a rendkívüli eltávozások. A 3. § (7) bekezdés b) pontja alapján egy vagy több bv. intézet tekintetében a látogató fogadása korlátozható volt, ha a járványügyi rendelkezések megtartása másként nem volt biztosítható.

A fenti rendelkezések miatt a fogvatartottak nem hagyhatták el a bv. intézetet és látogatót sem fogadhattak. A speciális rendelkezések a vilá járványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet megszűnéséig, 2022. június 1-ig voltak hatályban.

A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesítésétől a nemzet létét fenyegető különleges körülmények vagy szükségállapot/veszélyhelyzet esetén sem lehet eltérni⁵.

A Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzési albizottság (a továbbiakban: SPT) 2020. április 7-én a koronavírus-járvánnyal (COVID-19) összefüggő tanácsai⁶ (a továbbiakban: SPT Tanácsok) szerint a szabadságuktól megfosztott emberek különösen sérülékeny csoportot képeznek, egyrészt a fogvatartásuk természetéből fakadóan, másrészt kevesebb lehetőségük van a koronavírussal szembeni megelőző intézkedések megtételére⁷.

Az SPT a Tanácsok 6. pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmusok szabadon határozhatják meg, hogy a járványhelyzet okozta kihívásokra milyen módon reagálnak, szem előtt tartva a vonatkozó nemzeti jogszabályok rendelkezéseit. A testület ugyanakkor kiemelte⁸, hogy a közegészségügyi intézkedések miatti korlátozások növelhetik a rossz bánásmód kockázatát, de nem okozhatják a megelőző jellegű látogatások szünetelését. **Az SPT szerint a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány ideje alatt is gyakorolniuk**

¹ Lásd az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. §-át, valamint a 39/B. § (1) bekezdését.

² 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről.

³ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról.

⁴ Ld. a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet 3. § (6) bekezdését.

⁵ Ld. a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet 2. cikk 2. pontját és az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet 4. és 7. cikkét.

⁶ Advice of the Subcommittee to States parties and national preventive mechanisms relating to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic. CAT/OP/10. <https://undocs.org/CAT/OP/10>

⁷ SPT Tanácsok 2. pont.

⁸ SPT Tanácsok 7. pont.

kell a látogatással összefüggő hatáskörüket⁹. A látogatások során figyelemmel kell lenni a „ne árts” alapelvre, azaz a látogatásokat úgy kell megszervezni, hogy azok ne jelentsenek veszélyt a fogvatartottak és az NMM munkatársainak egészségére¹⁰.

Miután a büntetés-végrehajtási intézetekben – sok esetben – zsúfoltan vannak elhelyezve a fogvatartottak, és köztük sokan közülük 65 év feletti, a koronavírus-fertőzés sokkal nagyobb veszélyt jelenhet, mint a külvilágban. A bv. intézeti zárt közegben kiemelt jelentőséggel bírnak a koronavírus-fertőzés megelőzésével összefüggő intézkedések. Ezeket a szempontokat, valamint az SPT Tanácsokat is szem előtt tartva esett az NMM választása a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet (a továbbiakban: Intézet) Baracscai Objektumának (a továbbiakban: Objektum) vizsgálatára.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási helynek minősül bármely olyan hely, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól. Ugyanezen cikk 2. pontja szerint a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

Az Objektum a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti fogvatartási helynek minősül, ezért az NMM vizsgálati hatásköre fennáll.

1.3. Az érintett alapvető jogok

- A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma: „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- A kapcsolattartáshoz való jog: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírét tiszteltben tartsák.” [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- A testi és lelki egészséghez való jog: „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés]
- A tisztességes eljáráshoz való jog: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.” [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés]

1.4. Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye
- 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.)
- A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.)
- A kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet

⁹ SPT Tanácsok 11. pont.

¹⁰ SPT Tanácsok 14. pont.

- A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól [a továbbiakban: 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet]

Nemzetközi források

- Advice of the Subcommittee to States parties and national preventive mechanisms relating to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic. (CAT/OP/10)
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Európai Börtönszabályokról szóló Rec(2006)2 számú ajánlása (a továbbiakban: Európai Börtönszabályok)
- A Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (a továbbiakban: CPT) 2. általános jelentése [CPT/Inf(92) 3]
- A CPT 3. általános jelentése [CPT/Inf(93) 12]
- A CPT 11. általános jelentése [CPT/Inf (2001) 16]

1.5. A látogatás célja

A koronavírus-járványra tekintettel a látogatás fókuszpontja a következő szempontok ellenőrzésére terjedt ki:

- a járvány terjedésének megelőzésével kapcsolatban tett intézkedések,
- a megfelelő védőfelszerelés és személyes higiéné biztosítása a személyi állomány és a fogvatartottak számára,
- az egészségügyi és pszichológiai ellátás biztosítása a fogvatartottak és a dolgozók számára,
- a látogatófogadás hiányát kompenzáló kapcsolattartási lehetőségek biztosítása.

A koronavírus-járvány okozta veszélyhelyzet miatt a látogatás előre bejelentett volt. A látogatócsoport csak a legszükségesebb ideig és megfelelő védőruházatban tartózkodott az Objektum területén, hogy a legkisebbre szorítsa a fertőzésveszélyt.

1.6. A látogatás módszere

Az NMM látogatásainak célja a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódok vagy büntetések megelőzése.

Az Ajbt. 39/B. § (2) bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus – a 21. § (1) bekezdésében foglaltak mellett – a vizsgálata során adatokat, felvilágosítást és iratmásokat kérhet a vizsgált hatóságtól a fogvatartási helyek számáról és földrajzi helyéről, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számáról, a velük való bánásmódról és fogva tartásuk körülményeiről. Az Ajbt. 39/B. § (3) bekezdése szerint a helyszíni ellenőrzés során a nemzeti megelőző mechanizmus

- a fogvatartási helyekre és a vizsgált hatóság egyéb helyiségeibe korlátozás nélkül beléphet,
- a fogvatartási helyek számára és földrajzi helyére, valamint a fogvatartási helyeken lévő, szabadságuktól megfosztott személyek számára, a velük való bánásmódról és fogva tartásuk körülményeire vonatkozó összes iratba korlátozás nélkül betekinhet, azokról kivonatot és másolatot készíthet,

- a vizsgált hatóság munkatársát és a szabadságától megfosztott személyt, valamint bármely ott tartózkodó személyt meghallgathat.

Az Objektum látogatása során a látogatócsoporthoz tagjai a vezetőség tagjaival és a fogvatartottakkal interjúkat készítettek. Megtekintették az Objektum zárkájának állapotát és az Objektumban található fogvatartotti munkáltatás helyszíneit, fényképfelvételeket készítettek, és betekintettek a vonatkozó iratokba.

1.7. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

A látogatás résztvevői: dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
dr. Gilányi Eszter, jogász, pszichológus
Tóthné Kiss Klaudia, pszichológus
dr. Sárközy István, jogász

A látogatás időpontja: 2021. január 14.

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Előzmények

A nemzeti megelőző mechanizmus 2019. április 24-25-én látogatott a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracska Objektumába. A 2019. évi látogatás alapjául az alapvető jogok biztosa 2010. évi látogatásáról szóló jelentés (AJB-5623/2010) szolgált, amelyben során az ombudsman megállapította, hogy

- a felújítási munkálatok alatt olyan szintű zsúfoltság alakult ki, ami az elhelyezés tekintetében az embertelen, megalázó bánásmód tilalmába ütköző állapot veszélyét idézte elő,
- az ügyvédi beszélőhelyiségek nem feleltek meg annak a jogszabályi követelménynek, hogy a védő ellenőrzés nélkül beszélhessen az ügyfelével, ami visszásságot okozott a jogállamiság elve és az abból levezethető jogbiztonság követelménye vonatkozásában, és sértette a tisztességes eljárásból való jogot is,
- a pszichológus státuszok elégtelen száma közvetlenül veszélyeztette a fogvatartottak és a személyi állomány legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogát,
- az orvosi létszámhiány, valamint a központilag elrendelt létszámstop közvetlenül veszélyeztette a fogvatartottak és az őrszemélyzet élethez, testi épséghez fűződő jogát.

2019-ben az NMM kétnapos vizsgálata számba vette a fogvatartottak elhelyezési körülményeit, a fogvatartottakkal való bánásmódot, a kapcsolattartási lehetőségeket, szabadidős tevékenységeket, munkáltatást, oktatást, orvosi és pszichológiai ellátást, élelmezést.

Az NMM 2021. évi látogatása során felülvizsgálta a 2019-ben tett látogatás legfontosabb megállapításait. Az előző évek vizsgálati szempontjai mellett az NMM kitért a koronavírus-járvány okozta rendkívüli helyzettel kapcsolatos intézkedésekre is.

A 2019. évi látogatás óta eltelt időre tekintettel a nemzeti megelőző mechanizmus ebben a jelentésében foglalja össze a 2019-es és a 2021-es látogatás során gyűjtött tapasztalatait.

2.2. Általános információk, létszámadatok, 2020. főbb beruházásai

A Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet három objektumot foglal magában: a baracskai, a martonvásári és a székesfehérvári objektumokat.

A baracskai objektum látja el a felnőtt férfi fogvatartottak szabadságvesztés büntetés és elzárás végrehajtását Budapest és Komárom-Esztergom megyei illetékességgel. A székesfehérvári objektum feladata a letartóztatás végrehajtása Fejér megye és Komárom-Esztergom megye vonatkozásában, elzárás végrehajtása Fejér megye tekintetében. A martonvásári objektumban helyezik el az alacsony kockázati csoportba sorolt, dolgozó elítélteket és elzárást töltőket.

2019-ben a látogatás első napján az Objektumban elhelyezhető létszám 607, a napi fogvatartotti létszám 764 fő volt, ami az akkori országos átlagot (112%) meghaladó telítettséget mutatott (125%).

A végrehajtási fokozat szerint 11 fegyház, 557 börtönös, 88 fogházas elítélt, továbbá 16 pénzbüntetés-, illetve 46 közérdekű munka átváltoztatása miatti szabadságvesztést töltő, illetve 15 elzárásos és 25 szabálysértési elzárásos fogvatartott tartózkodott az Objektumban. Engedéllyel távol tartózkodott 6 fő.

A speciális részlegek szerinti megoszlás a következők szerint alakult: gyógyító-terápiás 29, drogprevenációs 7, pszichoszociális 33, átmeneti részleg 1 fő. Női és fiatalkorú fogvatartott, illetve letartóztatott nem volt elhelyezve.

Az enyhébb végrehajtási szabályok (a továbbiakban: EVSZ) alá tartozott 36 fő. A külföldi fogvatartottak száma 17, a fogyatékossgal élőké 3 fő volt.

2021. január 12-én a 927 fő férőhelyes baracskai objektumban 872 fő volt elhelyezve, a **telítettség 94%-os** volt. A székesfehérvári objektumban a 130 fős férőhelyen 125 fő volt elhelyezve (96%-os telítettség), a martonvásári objektumban 148 fogvatartott volt a 161 fő befogadására alkalmas helyen (92%-os telítettség).

A látogatás idején 20 külföldi és 20 EVSZ-es fogvatartott tartózkodott az Objektumban. 40 fő letartóztatottat a székesfehérvári objektum tehermentesítése miatt helyeztek el itt. Az Intézet folyamatosan ellenőrizte az objektumok telítettségét és szükség szerint átszállításokat hajtott végre, hogy a telítettség ne lépje túl a 95%-ot az egyes objektumokban.

2020. január 1.-július 31. között a 901 fő befogadóképességű Intézet 3 objektumában 1108 fogvatartott volt elhelyezve, a telítettség 123%-os volt.

A 2020. március végétől június 30-ig tartó férőhelybővítési projekt keretében alakították ki a **könnyűszerkezetes, 330 fő befogadására alkalmas VII. épületet**, ahol 3-6 fős zárakban helyezték el a fogvatartottakat. Az Intézet túltelítettsége – 2020. augusztus 1-jétől – 94%-ra csökkent (1218 férőhelyen 1145 fogvatartott) a telítettség.

A fogvatartottak által benyújtott panaszok, kártalanítás iránti kérelmek száma is csökkenő tendenciát mutatott. 2019. IV. negyedévében 267 db panaszt nyújtottak a be a fogvatartottak, míg 2020. IV. negyedévében 79-et. A kártalanítási eljárások száma ugyanezen időszakokban 212, illetve 92 volt. A férőhelybővítési program óta nem volt olyan zárka, amely túlszűfolt lett volna.

A fenti adatokból megállapítható, hogy a 2019. évi látogatás során tapasztalható 125%-os telítettség jelentős mértékben, 94%-ra csökkent a BVOP férőhelybővítési- és az Intézet folyamatos átszállítási tevékenységének eredményeképpen, így a túltelítettséggel kapcsolatos visszásság megszűnt.

2020-ban a férőhelybővítési projekt mellett az Intézet 240 millió forint értékben hajtott végre biztonságtechnikai fejlesztéseket, amelynek keretében 360 kamera telepítésére került sor,

oda-vissza beszélő rendszert és ún. SAFE-rendszert¹¹ alakítottak ki, csomagátvizsgáló és fémkereső készülékek beszerzése valósult meg.

2.3. A koronavírus-járvánnyal kapcsolatos intézkedések

2.3.1. Járványügyi adatok

Az Intézet saját intézkedési tervvel¹² rendelkezett, amely előírta a védőeszközök használatának rendjét, a fertőtlenítési feladatokat, a külső kontaktusok számának csökkentését és az Intézeten végzett munka redukálását.

A látogatás napjáig a koronavírus-járvány okozta veszélyek miatt a személyi állomány tagjai közül 223 fő volt érintett. A látogatás időpontjában 14 fő tartózkodott otthon, 5 dolgozó igazoltan pozitív fertőzött volt, 7 fő kontaktszemély volt, 2 fő tünetekkel maradt távol. Összesen 61 fő gyógyult ki a fertőzésből.

A fogvatartottak között 2 igazolt pozitív eset fordult elő a látogatás időpontjáig. A Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyére 10 fertőzött fogvatartottat szállítottak át. A poszt-COVID körletet a baracskai objektum V. épület emeletén jelölték ki, ahol a látogatás idején 12 fő, míg a martonvásári objektumban 9 fő volt elhelyezve.

A látogatás idején 1 fogvatartott volt igazolt COVID-fertőzött, aki szabadulás előtt állt és a VI. épületben különítették el.

Az új épület egyik szárnyát le kellett zárni, mert több koronavírussal fertőzött fogvatartottat találtak. A lezárás a VII. épület B szektorát érintette. Az egyik fogvatartottat a szabadulása előtti 5. napon tesztelték, az eredmény pozitív lett, bár tünetmentes volt. A fogvatartottat a VI. épületben helyezték el elkülönítve. Tesztelték a kontaktszemélyeket, köztük a zárkatársait is. A zárkatársait Tökölre szállították. A VII. épület szellőzése közös, ezért kellett lezárni a teljes körletet.

Minden befogadott fogvatartottat teszteltek COVID-ra, amelyet 14 nap elkülönítés követett, ha a teszt eredménye pozitív lett. Két negatív teszt esetén a fogvatartott zárkára helyezhető. Azokat a fogvatartottakat, akik másik bv. intézetből érkeztek, nem tesztelték, de a 14 napos elkülönítés rájuk is vonatkozott. A látogatást megelőző napon (2021. január 13.) 20 új befogadott érkezett. A látogatást követő napon (2021. január 15.) 6 fő szállítását várták Veszprémből.

Ha egy fogvatartottnál COVID-ra utaló tünet jelentkezett, azonnal tesztelték és szükség esetén a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyére szállították.

Az Intézet egészségügyi dolgozói a tervek szerint látogatás utáni hét végéig megkapták a COVID-vakcinát. A többi bv. intézeti dolgozó a következő körben juthatott oltáshoz. A fogvatartottak beoltásának várható menetéről a parancsnokhelyettes még nem rendelkezett pontos információkkal. Tudomása szerint a BVOP nem akarta kötelezővé tenni a fogvatartottak beoltását.

2.3.2. Belépés az Objektumba, fogvatartottak befogadása

Az Objektum belépési pontjain kötelezően alkalmazni kellett az érintésmentes hőmérőket. 38 °C feletti testhőmérséklet észlelése, vagy a koronavírus- fertőzésre utaló tünet észlelése esetén, az érintett belépését meg kellett tagadni¹³.

¹¹ Szolgálati Alkalmazás a Fogvatartás Elősegítésére. Egy mobil eszköz segítségével a bv. intézet dolgozói le tudják kérdezni a fogvatartás biztonságát érintő aktuális és releváns információkat.

¹² Ld. a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet XI. számú Intézkedési Tervét a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására; kelt: 2020. november 6-án. (a továbbiakban: Intézkedési Terv)

¹³ Intézkedési Terv 2. pont.

Az Objektum napi szinten fogadott be és bocsátott el fogvatartottakat. Az összes új bekerülő fogvatartottat tesztelték COVID-ra.

A fogvatartottak körszállítása a járványhelyzet miatt szünetelt, csak célszállításokat hajtottak végre, főleg a bv. intézetek közötti telítettség-kiegyenlítés miatt. A fogvatartottak szállításának végrehajtásáról szóló 3/2021. (I. 7.) BVOP utasítás 8. pont g) alpontja értelmében a KSZNYFO vezetője központi intézkedésként vagy valamely bv. intézet kezdeményezésére célszállítás végrehajtását rendelheti el az egyes bv. intézetek férőhely-betelepítése, telítettségének kiegyensúlyozása okán. A bv. intézetek maximális telítettségét a BVOP 95%-ban határozta meg.

A fogvatartottak befogadását 72 órán belül végrehajtották és a szükséges egészségügyi vizsgálatokat elvégezték még az ünnepi időszakban is.

Ha egy fogvatartott 6 óránál többet töltött el az Intézetben kívül, újra elkülönítették 14 napra. Ebbe az időtartamba a ténylegesen az Intézetben kívül töltött idő számított bele, a szállítás ideje nem.

A látogatás idején az Objektumban 7 fő, 65 évnél idősebb fogvatartott volt, akiket a pszichoszociális körleten helyeztek el prevencióss céllal.

2.3.3. Beléptetés, befogadás, védőfelszerelések

A személyi állomány tagjai és a fogvatartottak egészségügyi kontrollja folyamatos volt. A munkára levonuló fogvatartottak testhőmérsékletét minden műszakkezdéskor ellenőrizték, ugyanígy a személyi állomány tagjai hőmérsékletét az Objektumba való belépés előtt megmérték. A belépő külső személyeket nyilatkoztatták, hogy a belépést megelőző kéthetes időszakban észlelték-e magukon betegség tüneteit, érintkeztek-e COVID-os beteggel, valamint hogy tartózkodtak-e külföldön.

Az épületek bejáratainál és a körleteken pumpás kézfertőtlenítőket helyeztek el, amelyeket a fogvatartottak és a személyi állomány tagjai is használhattak.

Az Objektumban folyamatosan, napi három alkalommal fertőtlenítették a folyosókat, kilincseket, kapcsolókat. Az Objektum teljes fertőtlenítése havonta történt meg, amely során ködképző berendezést is használtak.

A megelőzés érdekében intézkedni kellett arra vonatkozóan, hogy széles spektrumú (vírusölő, baktériumölő, gombaölő hatású) bőr- és felületfertőtlenítő készítmény az Intézetben folyamatosan, – minimum 30 napra elegendő mennyiségben – rendelkezésre álljon.¹⁴ Az Objektum nem szenvedett hiányt védőruházatban, fertőtlenítőszerben és fertőtlenítőeszközökben, 30 napra elegendő készlettel rendelkezett.

A személyi állomány számára is biztosították a védőfelszerelést, így minden dolgozó kapott arcmaszkot, a fogvatartottnak 3 db textilmaszkot osztottak ki.

A munkahelyeken alap védőfelszerelésként az egészségügyi szájmaszk használata kötelező, a textil szájmaszk használata tilos. A kiemelt munkahelyek (fogvatartotti konyha és osztószakácsok, kenyér- és finom pékáru előállító üzemek) esetében a munkáltatott fogvatartottnak naponta minimum 1 db egyszer használatos védőruházatot, valamint igény esetén védőkesztyűt kell biztosítani¹⁵.

Az Objektum COVID-részlegére csak lábzsákban, overálban, maszkban és szemüvegben vagy arcot eltakaró plexiben lehetett belépni.

A parancsnok tapasztalatai szerint az elkülönítési szabályok érzékenyen érintették a fogvatartottakat. A fogvatartottak a korlátozásokat tudomásul vették, de a családjuk miatt aggódtak. A szájmaszkviseléssel kapcsolatban nem volt kihágás, de néha figyelmeztetni kellett a fogvatartottakat, hogy szabályosan viseljék.

¹⁴ Intézkedési Terv 13. pont.

¹⁵ Intézkedési Terv 9. pont.

A fogvatartottak elmondták, hogy maszkot és fertőtlenítőszeret biztosított számukra az Objektum, de **a fertőtlenítőszer mennyisége sokszor nem volt elegendő**. Nehézséget okozott a fogvatartottaknak a zárkák takarítása, mert hetente 1 dl hipót kaptak hígítva. Ha ez elfogyott, a saját takarítószereiket – adott esetben samponjukat, tusfürdőjüket – használták.

A maszkok mosásához a fogvatartottak elmondása szerint egy hétre kb. egy maréknyi Ultra port kaptak. A fogvatartottakat a szabadítás előtti 4. és 6. napon tesztelni kellett.

A fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogát veszélyezteti, ha az Intézet nem biztosít elegendő mennyiségű fertőtlenítőszer a zárkák takarításához.

2.3.4. Intézetelhagyási tilalom és létszámkorlátozási intézkedések, a fogvatartottak tájékoztatása

A koronavírus-járvány alatt a látogatófogadás a központi szabályozás szerint történt. Az Objektumot nem hagyhatták el a fogvatartottak és a külső személyek belépése is korlátozva volt.

Az Intézet vezetősége előírta, hogy az egy helyszínen egyszerre jelenlévő személyek számát korlátozni kell, így például a személyi állomány kijelölt dohányzóhelyein és a kondicionálóteremben is.

A fogvatartottak befogadási eljárása során kiemelt figyelemmel kellett végrehajtani az érintettek tájékoztatását, érzékenyítve őket arra, hogy járványügyi megelőző érdekből az általános szabályok ideiglenes jelleggel korlátozásra kerülhetnek¹⁶.

A fogvatartottakat több módon tájékoztatták a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos tudnivalókról. A reintegrációs tisztek – dokumentált módon – szóban világosították fel a fogvatartottakat. A COVID-dal kapcsolatos információk a faliújságon és a zárláncú TV-n is olvashatók voltak. Az Intézet call-centert üzemeltetett, amely telefonon nyújtott felvilágosítást a hozzátartozóknak.

A fogvatartottakkal készített interjúk szerint a reintegrációs tisztek körbejárták a zárkákat és szóban tájékoztatták a fogvatartottakat a koronavírus-helyezettel összefüggő tudnivalókról. Emellett a különböző plakátokról is tudtak informálódni a fogvatartottak.

A fogvatartottak számára az Objektum nagyméretű udvarain biztosították a napi 1,5 óra séta lehetőségét, amellyel kapcsolatban a fogvatartottak nem éltek panasszal. A sétaudvaron található fitness-eszközöket használhatták a fogvatartottak szabad levegőn tartózkodás ideje alatt.

A koronavírus-járvány miatt megtiltották a fogvatartottaknak, hogy más zárkába átmenjenek, ezzel is csökkentve a fogvatartottak keveredését. A korlátozás miatt több rendkívüli eseményre számított az Intézet vezetősége, de a fogvatartottak tudomásul vették a korlátozások szükségességét.

1 esetben fordult elő súlyos testi sértés és 3 esetben kényszerítés. A tiltott tárgyak bevitele csökkent, 2019-ben 19 eset volt, 2020-ban 10-re csökkent a számuk.

A koronavírus-járvánnyal kapcsolatos intézkedésekkel összefüggésben az NMM nem állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt.

2.4. A fogvatartottak elhelyezési körülményei

A fogvatartottakat átlagosan 3-12 fős zárkában helyezték el az Objektumban. A zárkaméreték épületenként jelentős eltérést mutattak, a nyilvántartás szerinti legkisebb zárka élettere 7,65 m² (a II. épületben), a legnagyobb 49,34 m² (az I. épületben) volt.

A 2019. évi látogatás folyamán a látogatócsoport tagjai több zárkában a jogszabályi előírásokat meghaladó elhelyezési létszámokat észleltek.

¹⁶ Intézkedési Terv 27. pont.

Épület	Zárka	Élettér (m ²)	Elhelyezett létszám	Egy főre jutó élettér (m ² /fő)
I.	2.	35,4	9	3,9
II.	4.	9,4	4	2,3
	7.	15,5	6	2,5
	18.	15,8	5	3,1
	20.	18,9	5	3,7
	23.	14,7	4	3,6
	30.	16,8	5	3,3
III.	12	14,1	5	2,8
IV.	17	30,9	9	3,4
	20	31,3	12	2,6
VI.	17.	31,8	12	2,6

A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletet ellátó ügyész 2018-ban két esetben élt felhívással az intézet irányában zárka zsúfoltsága miatt.

A már korábban említett, 2020. márciustól 2020. júniusig tartó férőhelybővítés során épült meg a 330 fő elhelyezésére alkalmas könnyűszerkezetes VII. épület. **Az Objektum telítettsége 94%-ra csökkent, így a 2019. évi látogatás során fennálló túlzásútltság megszűnt.**

A 2019. évi látogatás során a természetes megvilágítással kapcsolatban panaszt nem jeleztek a fogvatartottak. A mesterséges fényforrásokról már eltérőek voltak a vélemények. Néhány zárkában mindössze egyetlen lámpabúra volt egy villanykörtevel, másutt pedig az armatúrában csak egy vagy két fénycső működött, amit az olvasás szempontjából gyengének tartottak.

A villanykapcsolók foglalata több helyen kilógott a falfelületből, érintésvédelem szempontjából balesetveszélyes helyzetet teremtve. A kiégett villanykörtét, elromlott neoncsövet állítólag csak sokára cserélték ki.

A WC csészek és kézmosók állapota zárkánként erős eltérést mutatott. A dupla furnér anyagú WC ajtók több helyen rongálás nyomait mutatták. A kilincsek néhol hiányoztak, az ajtók zárását, nyitását „szükségmegoldásokkal” (pl. ráerősített madzag) oldották meg.

A lefolyók állítólag gyakran eldugultak, és a később érkezők tocsogtak a másokról már lefolyt és összegyűlt koszos vízben. Többben inkább lavórban mosakodtak a zárkában, mert féltek a gombás fertőzésektől. Ők a vízmelegítést a zárkában „kerálóval” (vízforralóval) oldották meg.

Az ágyi poloska elterjedését sikerült megelőzni az Intézetben, csak elszigetelten jelent meg és a csípéses panasz is viszonylag kevés volt. A más bv. intézetekből érkezett fogvatartottak az ittenitől jóval súlyosabb „poloskahelyzetről” számoltak be. Néhány fogvatartott azt állította, hogy az öltözések alkalmával pl. a zuhanyzó előterében ruhatetűt észlelt a másik fogvatartott levetett ruházatán.

Az Objektum 53 nemdohányzó és 70 dohányzó zárkával, illetve lakóhelyiséggel rendelkezett. A dohányzó zárkák a folyosó felé nem voltak szellőztethetőek.

A látogatócsoport a 2021. évi látogatás során is megfigyelt több olyan rossz állapotú zárkát, ahol penészesedtek a falak, a padlózat is feltöredezett, repedezett volt. Egy zárkában a fürdő ajtaja meg volt rongálva, ragasztószalag tartotta a helyén. A zuhanyzó lefolyója is rossz volt. A fogvatartottak sérelmezték, hogy a zárkában nem volt tükör.

Több fogvatartott szerint 2020. augusztustól csak hideg víz volt hónapokig. Panaszkodtak arra is, hogy a klímát (fűtést) csak este 8-kor kapcsolták be, nap közben hideg volt.

Az EVSZ-részlegen a konyhában a fogvatartottak használhatták a teakonyhát, amelyben sütőlap és hűtő is volt. Az Objektumban 3 dohányzó helyiség volt a fogvatartottak számára fenntartva, egyszerre legfeljebb 8 fő tartózkodhatott a dohányzóban.

A zárkák leromlott állapota, nem megfelelő szellőzése és világítása mind a 2019-es, mind a 2021-es NMM látogatás során a fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogának érvényesülésével összefüggő visszásságot okozott.

2.5. Fogda, fegyelmi zárkák

A 2019. évi látogatás során az NMM a fegyelmi zárkák állapotát is számba vette. A II. épület színtráccsal elhatárolt fogdablokkjában 10 fegyelmi zárka, valamint egy biztonsági helyiség („dühöngő”) található.

A megtekintett három fegyelmi zárka lehasznált állapotú, de összességében tisztán tartott volt. Az egyik zárkában a WC szeméttel és ürülékkel el volt tömődve.

A fogdakörleten talált fogvatartottak a velük készített interjúk során őket ért bántalmazásról vagy sanyargatásról nem tettek említést. Észlelt fizikai állapotuk és a látogatócsoport tagjaival folytatott kommunikációjuk sem utalt arra, hogy a bántalmazás érte volna őket. A már fogdán kívüli meghallgatottak egy része ugyanakkor azt állította, hogy a fogdán „sanyargatják őket”, a „WC rendkívül koszos és szennyes”, az őnök pedig agresszívek.

Az állítások szerint a bántalmazásokra jellemzően a fogdán, illetve olyan helyszíneken került sor, ahol nem voltak kamerák telepítve. A fogvatartottak elmondása szerint kesztyűvel és olyan helyen ütlegelték őket, ahol nem látszott a sérülés. A bántalmazott fogvatartottakat addig tartották a fogdán, amíg meg nem gyógyultak.

A 2021. évi vizsgálat során készített interjúk során egy fogvatartott állítása szerint előfordult olyan eset, hogy valakit több mint 20 napig tartottak a fogdán, teljes sötétben.

A személyi állomány fogvatartottakkal szemben tanúsított magatartása – figyelemmel a fogvatartottak allegációira – veszélyeztetheti a megalázó és embertelen bánásmód tilalmának érvényesülését.

2.6. A fogvatartottakkal való bánásmód

Az NMM 2019-es látogatása során a személyi állomány tagjaival való viszonyra vonatkozó kérdés elől több fogvatartott elzárkózott. Volt, aki attól tartott, hogy már abból is baja lehet, ha meglátják, hogy válaszol a kérdésekre.

A válaszadók egy részétől ugyanakkor olyan jelzések érkeztek, ami szerint felügyelet és a fogvatartottak viszonya jónak tekinthető. „A munka jó itt, az őnök nagyon jók. Ez az ország legszabadabb börtöne.” A személyi állomány tagjai megfelelő hangnemben beszéltek, nem használtak lealacsonyító, megszégyenítő kifejezéseket. A más büntetés-végrehajtási intézetekben tapasztaltakkal való összehasonlítás egyértelműen az Objektum számára volt kedvezőbb. „Itt sokkal jobb, felügyelettel is jobban ki lehet jönni.”

A fogvatartottak kifogásolták, hogy a felügyelet néhány tagja állítólag tegezte őket. Egy szigorú rezsimbe sorolt elítélt szerint a roma származása miatt egy idősebb tiszt a többiekénél szigorúbban bánt vele. Egy fogházas pedig azt állította, hogy a nevelője „egy kicsit fajgyűlölő”, és emiatt nem foglalkozott az egészségügyi ellátásra vonatkozó panaszaiával.

A 2019. évi látogatás második napján a látogatócsoport egyik tagja a II. épület emeletén tanúja volt egy konfliktusnak. A szintes felügyelő ingerült hangnemű sürgetésére az egyik fogvatartott kilépett a zárkából és a lépcsőház felé elsietett. A zárkában maradt fogvatartottak

visszaszóltak a felügyelőnek és trágár szóváltás alakult ki közöttük, ami zárkaajtó bezárása után is folytatódott.

A 2021. évi látogatáson szerzett tapasztalatok szerint a fogvatartottak álláspontja továbbra is megosztott volt a személyi állomány tagjainak velük szemben tanúsított magatartásáról. Több fogvatartott elmondta, hogy az örök nem bántalmazták őket, emberséges hangnemben beszéltek velük. A reintegrációs tisztek minden nap körbejártak a körleteken, ha valamelyik fogvatartottnak problémája volt, személyesen is jelezhetette vagy kérelmi lapot adhatott le.

Ezzel szemben a látogatócsoport találkozott olyan fogvatartottakkal is, akik szerint a személyi állomány tagjai lekezelő és durva hangnemben bántak velük. Számos fogvatartott előadta, hogy „az örök hangneme elfogadhatatlan, tegeznek és leköcsögöznek minket”. Ha valamiért megnyomták a jelzőgombot, megfenyegették őket, hogy eltörik az ujjukat.

Egy fogvatartott elmondta, hogy nem bírta elviselni, hogy egy másik fogvatartott-társa folyamatosan kötekedett vele, és ezért hipót ivott. Kórházba szállították, ahol gyógyszereket írtak fel neki. Az Objektumban nem kapta meg a gyógyszereket, mert munkanélküli hajléktalanként nem tudta kifizetni ezeket. A kórházban azt javasolták neki, hogy kérelmezze a pszichiátriai osztályra való felvételét. A fogvatartott állítása szerint két ör megfenyegette, hogy „a kocsiban nincs ám kamera”, emiatt visszavonta a kérelmét.

A Bvtv. 433. § (3) bekezdés b) pontja értelmében a szabálysértési elzárás nem hajtható végre, ha a szabálysértési elzárás kiszabását kizáró körülmény következett be.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 10. § a) pontja értelmében nincs helye szabálysértési őrizetnek és szabálysértési elzárásnak, ha az eljárás alá vont személy a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve napi rendszeres, életfenntartó vagy fekvőbeteg-ellátásban részesül.

A tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, ha a kórházi ellátásban részesülő, eljárás alá vont személy esetében – a kiszabást kizáró körülmény ellenére – végrehajtják a szabálysértési elzárást.

Egy elzárásra ítélt fogvatartott csak egy melegítőfelsőt viselt a hidegben. Egy ör megkérdezte, hogy hol a kabátja, mire a fogvatartott azt válaszolta, hogy nincs neki. A fogvatartott hajléktalan volt, a COVID miatti kijárási tilalom megsértése miatt szabtak ki rá több, mint 1 millió forintos szabálysértési bírságot. A bírság helyébe lépő szabálysértési elzárást töltötte a fogvatartott, aki csak nyár végén szabadulhatott.

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 179. § (4) bekezdése szerint az elzárásra ítélt az évszagnak megfelelő felsőruházatból és lábbeliből egy váltásra valót folyamatosan magánál tarthat. Ha az elzárásra ítéltnek nincs megfelelő saját ruhája, lehetővé kell tenni, hogy azt a letéti pénzből megvásárolja vagy a csomagküldésre jogosultaktól megkérje. A 179. § (5)-(6) bekezdései értelmében, ha a saját ruházat a (4) bekezdés szerinti módon nem biztosítható, a bv. intézet az elzárásra ítéltet kérelmére, segélyként az évszagnak megfelelő polgári ruházattal látja el. A bv. intézet biztosítja annak a lehetőségét, hogy az elzárásra ítélt a saját ruházatát kimoshassa és az ehhez szükséges mosószert saját költségére beszerezhesse.

Az Európai Börtön szabályok 20.1. pontja szerint azoknak a fogvatartottaknak, akik nem rendelkeznek megfelelő saját ruházattal, számukra biztosítani kell azt.

A testi és lelki egészséghez való joggal összefüggő visszásságot okoz, ha egy fogvatartott számára nem biztosítja a bv. intézet az évszagnak megfelelő ruházatot.

Több fogvatartott elmondása szerint volt egy szabálysértési elzárását töltő hajléktalan fogvatartott, akinek fejsérülése volt (egy lyuk a fején). Hallották, hogy gyógyszert kért fogfájásra, de a személyi állomány tagjai a zárkatársai előtt ütlegelték és az egyik ör azt mondta

neki, hogy „csinálok még egy lyukat a fejedre”. A fogvatartottnak tudomása volt egy nevelőről, aki azt mondta, hogy „nem akar bemenni a csövesek zárkájába”.

Egy elzárásra ítélt fogvatartott azt sérelmezte, hogy több mint 20 napig a fegyházas körleten volt elhelyezve. Egy másik elzárást töltő fogvatartott arra panaszkodott, hogy elzárásosként joga lenne a saját ruháját viselni. Egy bő szárú, térdig érő rövidnadrágot szokott a zárkában hordani. A személyi állomány tagjainak többsége ezt nem kifogásolta, egy nevelő azonban állandóan fegyelmi büntetéssel és TV-megvonással fenyegette a zárkában lévő fogvatartottakat. A fogvatartott felvilágosítást kért a nevelőtől, hogy milyen szabály alapján nem viselheti a nadrágot, de a nevelő erre csak annyit válaszolt, hogy jelentkezzen a fegyelmi lapért.

A személyi állomány tagjainak a fogvatartottakkal szemben tanúsított magatartása (lealacsonyító, agresszív hangnemben történő beszéd, tegezés, bántalmazás vagy azzal való fenyegetés) alkalmas a megalázó bánásmód tilalmának közvetlen veszélyeztetésére.

2.7. A személyi állomány létszáma, munkavégzési körülményei

A 2019-es vizsgálatkor az Intézet állománytábla szerint létszáma 467 fő (a Kft. állományával együtt: 513 fő), amiből 330 fő tartozott az Objektumhoz. A betöltetlen státuszok száma az ellenőrzéskor 37 volt, de a különböző jogcímű távollétek (betegség, Gyes, rendelkezési állomány, FÜV) ténylegesen jóval kevesebben dolgoznak.

A fluktuációs mutató 2016 óta emelkedést (romlást) mutatott. Az akkori 4,15% 2017-ben 13,42%-ra ugrott, 2018-ban pedig 13,47% volt. 2018-ban 64 fő felvételére és 86 fő távozására került sor, 2019-ben pedig a látogatás időpontjáig 23 főt vettek fel és ugyanannyi távozott.

A biztonsági és a körletfelügyelői állomány létszáma jelentősen csökkent. 2018-ban a két osztály állományából 41 fő távozott, a felvettek közül viszont csak 15 fő került ezekre a szakterületekre. 2019-ben 16 fő távozott, 9 felvételére került sor.

A 2021. évi látogatás időpontjában az NMM rendelkezésére bocsátott dokumentumok alapján a személyi állomány engedélyezett létszáma 585 fő volt, a finanszírozott létszám 502 fő, a munkajogi létszám 498 fő volt, így a **státuszok 85,13%-a volt feltöltve**. 412 fő volt hivatásos állományú dolgozó, 86 fő rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban (RIASZ) és munkavállalói jogviszonyban dolgozott. 2020-ban 124 fő létesített új munkaviszonyt az Intézetben, míg 69 fő lépett ki az Intézetből.

A baracskai objektum **biztonsági osztályán** az állománytábla szerint engedélyezett 5 biztonsági státuszból 1, a 7 felügyelői státuszból 3, a 33 biztonsági felügyelői helyből 9 nem volt betöltve. Az ideiglenes férőhelybővítés miatt biztosított többletlétszámot is figyelembe véve a 8 biztonsági felügyelői többletstátuszból 1 nem volt feltöltve. E státuszokat tekintve az összes 53 helyből 14 volt betöltetlen, azaz a státuszok mintegy **26%-a üres** volt.

A baracskai objektum **büntetés-végrehajtási osztályának** 70 körletfelügyelői helyéből 12 volt betöltetlen. Az ideiglenes férőhelybővítés miatti 27 körletfelügyelői többlet létszámból 3 volt betöltetlen. A munkaerőhiányt és az ezzel járó túlórák számát az alábbi táblázat részletezi. E státuszok tekintetében az összes 97 helyből 15 álláshely, mintegy **15% volt betöltetlen**.

**A teljes Intézet túlóra-kimutatása
2020-ban**

Hónap	Teljesített összes túlóra, túlszolgálat (óra)	Fő	Egy főre jutó túlórák száma
Január	8 844	321	27,6
Február	7 285	344	21,2
Március	7 017	349	20,1
Április	6 921	390	17,7
Május	6 463	365	17,7
Június	7 720	315	24,5
Július	5 375	341	15,8
Augusztus	5 569	354	15,7
Szeptember	10 798	362	29,8
Október	8 371	370	22,6
November	8 355	401	20,8
December	9 876	384	25,7
Összesen	92 592	4 296	

A fenti táblázatból megállapítható, hogy 2020-ban a teljes Intézetben az egy dolgozóra eső havi túlszolgálat átlagosan 21,6 óra/fő volt, ami a személyi állomány jelentős leterheltségét mutatja. A túlszolgálat különösen januárban és szeptemberben volt nagy mértékű.

Már 2019 októberétől az Intézet 81,2 millió forintot költött **a munkakörülmények javítására**: a szolgálati helyiségek klimatizálására, irodák felújítására, munkaeszközök és kényelmi berendezések beszerzésére. A fejlesztéseket a munkatársak igényei alapján hajtották végre. Az Intézet 2020-ban mintegy 59,6 millió forintból bútorokat szerzett be és felújította a kultúrtermet és a személyi állomány orvosi rendelőjét. A toborzási tevékenységet folytatta az Intézet, 2020-ban 14 új kinevezés történt.

A személyi állomány elégtelen létszáma – és az ezzel járó túlmunka – hátrányosan befolyásolhatja a fogvatartottakkal való bánásmódot, ami veszélyezteti a megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

2.8. Szabadidős tevékenységek, vallásgyakorlás

A megkérdezett fogvatartottak legtöbbször pihenéssel, TV-nézéssel, olvasással töltötte a szabadidejét. Elmondásuk szerint nagyon kevés programon vehettek részt. A fertőzésveszély csökkentése miatt a csoportos foglalkozások létszáma is korlátozott volt, egyszerre legfeljebb 10 fő lehetett jelen. Az EFOP tanácsadó például a korábban csoportos formában megtartott stressz- és agressziókezelő foglalkozásokat a fogvatartottaknak egyénileg szervezte meg. A foglalkozások segíthetnek a járványhelyzet miatt felmerülő problémák feldolgozásában is.

Minden épületben volt könyvtár a fogvatartottak számára. Az új konténerépületekben nem lehetett polcokat fűrni, ezért a könyveket asztalokon tárolták.

Az Intézet tervei között szerepelt egy futballpálya kiépítése, hogy a fogvatartottak minél több szabadidőre jusson, és programon vehessenek részt.

Kiétkezés heti egy alkalommal volt. A dolgozó fogvatartottak a kft. boltjában is vásárolhattak. A keresetüket általában elköltötték, tisztálkodási szereket vásároltak és a telefonegyenlegüket töltötték fel.

A fogvatartottak azt is sérelmezték, hogy nemcsak a ruházat miatt, de a zárkában tárolt élelmiszerek miatt is fegyelmi büntetéssel és TV-elvelettel fenyegette őket egy reintegrációs tiszt. A kiétkezéskor vásárolt tejet és üdítőt – mivel nincs hűtőszekrény – a zárka ablakába tették, majd a reintegrációs tiszt kiöntette velük az üdítőt. A fogvatartottak elmondása szerint ugyan hetente mehetnének a kiétkezőboltba, de az egyikük az Objektumban töltött 31 nap, a másik fogvatartott 36 nap alatt csak egyszer jutott el vásárolni. Emiatt vásároltak több doboz tejet, amiket az ablakban próbáltak hűteni, hogy ne romoljanak meg.

A megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot okoz, ha a fogvatartottak hűtőszekrény hiányában az élelmiszert nem tudják megfelelő módon tárolni, és emiatt a személyi állomány tagjai szankciót helyeznek kilátásba.

A megalázó bánásmód tilalmával kapcsolatos visszásságot eredményez, ha a fogvatartottak nem jutnak le minden héten a kiétkezőboltba.

Az Objektum rendelkezett egy kápolnával, ahol a fogvatartottak számára istentiszteletet tartottak a koronavírus-járvány előtt. 2 lelkész dolgozott az Intézetben, a baracskai objektumban református lelkész állt a fogvatartottak rendelkezésére, a székesfehérvári objektumban félállásban egy katolikus pap dolgozott. Az Objektumban online formában lelki missziókat és egyéni lelki gondozást tartottak a lelkészek.

A külső személyek belépését korlátozandó még egyházi személyek sem léphettek be az Intézet területére, az egyházi szervezetek képviselői online módon tartották a kapcsolatot a fogvatartottakkal.

A CPT 2. Általános Jelentésének 47. pontja szerint a kielégítő foglalkoztatás és a programok (munka, tanulás, sportolás, stb.) alapvetően fontosak a fogvatartottak jóléte szempontjából. Arra kell törekedni, hogy a fogvatartottak a nap jó részét zárkájukon kívül töltsék célirányos és változatos tevékenységek végzésével.

A fogvatartottak emberi méltósághoz való jogát veszélyezteti, ha az Intézet nem tud olyan szabadidős programokat biztosítani, amelyek kellően lefoglalják a fogvatartottakat. A koronavírus-járványra tekintettel különösen fontos, hogy a fogvatartottak értelmes tevékenységgel töltsék el szabadidejüket.

2.9. A fogvatartottak munkáltatása és oktatása

A fogvatartottak fő foglalkoztatási helye az Annamajori Kft. (a továbbiakban: Kft.), amelynek 2020. évi főbb feladatai között szerepelt – többek között – új termékek bevezetése, a fogvatartottak oktatása, képzése és pozitív gazdasági eredmény elérése.

A Kft. fő termelési profilja a növénytermesztés, állattenyésztés, pékipari tevékenység, kiskereskedelem (bv. intézetek kiétkező boltjai), bér munka.

A Kft. pozitív eredményt ért el a termelés során. A Kft. a növénytermesztési tevékenységével összefüggésben 200 ha öntözésfejlesztést hajtott végre. Az állattenyésztési területen 300 fejőstehen és ivarzásmegfigyelő készülékek beszerzésére került sor. A feldolgozott tejet a Kft. a Tolnatej számra értékesítette.

A Kft. végzi 26 kiétkező bolt üzemeltetését különböző bv. intézetekben. Tevékenységi körébe tartozik az ipari bér munka, amelynek keretében kartonfalak, kartondobozok összehajtogatását és gyártását végzik.

A sütőüzemben biztonságtechnikai beruházásokat hajtottak végre, a növénytermesztés terén korszerű gépeket szereztek be. A Kft. nettó árbevétele 2,8 milliárd forint volt 2020-ban, amelyből a kiskereskedelmi tevékenység 55%-ot tett ki. A péküzem 13.000 fogvatartottat, óvodást és iskolást látott el pékárukkal. A pék üzletág közbeszerzést is nyert. A Kft. a Honvédség beszállítója is volt, 1800 tonna lisztet és 1500 tonna kenyeret dolgozott fel.

2012-től 3 éves pék OKJ képzéseket indított a Kft., a végzett fogvatartottak munkájáról pozitív visszajelzéseket kaptak, ami a színvonalas oktatás visszaigazolása volt. 2019-ben az EFOP keretében 53 pék tett sikeres vizsgát.

2019-ben a dolgozó (munkáltatott) fogvatartottak száma látogatás első napján 487 fő volt. A munkáltatási arány: 84,4 % (a munkára nem kötelezettek nélkül: 75,7 %).

2021-ben a munkára kötelezett fogvatartottakat is beleszámítva 111%-os volt a foglalkoztatás aránya az Intézetben, míg a munkára nem kötelezett fogvatartottak nélkül 96%.

A fogvatartottak reintegrációját az EFOP program keretében¹⁷ segítették. Ennek keretében 52 fogvatartott szerzett pl. építő- és anyagmozgató, kerti járdakövező és sütőipari munkás szakképesítést.

Az Objektum általános-, középiskolai és szakmunkás képzést is biztosított a fogvatartottak számára. A 2020/2021-es tanévben beiskolázott fogvatartottak számát az alábbi táblázat foglalja össze.

Képzési forma megnevezése (2020/2021-es tanév)	Létszám
Általános iskola 8. osztály	10 fő
Gimnázium .9. osztály	50 fő
Gimnázium .10. osztály	22 fő
Gimnázium 11. osztály	20 fő
Fazekas OKJ képzés (3 éves)	8 fő
OKJ pék képzés (2 éves képzés az Annamajori Kft.-nél)	27 fő
OKJ szakács képzés (3 éves képzés)	1 fő
Összesen	138 fő

2020-ban 3 fő szerzett pék szakképesítést. A szakképzések mellett gyakorlati képzés is elérhető volt. A járványhelyzet miatt a fogvatartottak online oktatásban vettek részt. A kultúrnevelő feladatlapokat osztott ki. Miután ezeket kitöltötték a fogvatartottak, visszaküldték az oktatóknak, akik értékelték a feladatlapokat¹⁸.

A fogvatartottak munkáltatásával és oktatásával kapcsolatban a vizsgálat nem állapított meg alapjoggal összefüggő visszásságot.

2.10. Kapcsolattartás, panaszmechanizmus

Az Objektumban 4 számítógépen tudtak Skype-hívásokat indítani és fogadni a fogvatartottak. Egy külön Skype-helyiséget alakítottak ki, ahol elhelyezték az íróasztalokat, paravánokat, amelyek elválasztották egymástól a Skype-ot használókat. Az Intézet újabb munkatársakat vett fel, akik a hívások lebonyolításában segítettek.

A fogvatartottak éltek ezzel a kapcsolattartási lehetőséggel. A parancsnok elmondta, hogy 2020-ban több, mint 10 ezer Skype hívást regisztráltak. A pozitív tapasztalatokról az Intézet beszámolt a BVOP-nak is. Az Objektumban folyamatosan használták az IT-eszközöket kapcsolattartási célra, amelyekkel videokonferenciákat, távtárgyalásokat és távmeghallgatásokat tartottak. 4 távtárgyaló van kialakítva a három objektumban: 2 Baracskán, 1 Székesfehérváron és 1 Martonvásáron. A távtárgyalásokkal is csökkentették az Objektumokba belépő emberek számát. Az Intézet nyilvántartása szerint 2019-ben 173

¹⁷ EFOP- 1.3.3-16-2016-00001 „Fogvatartottak reintegrációja” azonosító számú kiemelt projekt.

¹⁸ Intézkedési Terv 54. pont.

távtárgyalást és 172 távmeghallgatást tartottak, míg 2020-ban 872 távtárgyalást és 627 távmeghallgatást rögzítettek.

A Skype-hívás megkezdésekor a bv. intézet dolgozója csatlakozott a fogvatartott által megadott kapcsolattartóhoz, akinek ellenőrizték a személyazonosságát, majd a bv. intézet dolgozója elindította a beszélgetést.

Az NMM több jelentésében is rögzítette, hogy a Skype-hívásról a fogvatartottak pozitívan nyilatkoztak, sokan igénybe vették, népszerű kapcsolattartási forma volt.

A kapcsolattartás lehetőségének elősegítése érdekében az egyes végrehajtási fokozatokon és rezsimkategóriákon belül a fogvatartottak részére meghatározott telefonálási időtartam egységesen 15 perc időtartammal megnövelésre került¹⁹.

A látogatófogadás kiváltása ellentételezéseképpen havi 3x5 perc ingyenes telefonálást és több csomagfogadási lehetőséget kaptak.

A fogvatartottak elmondása szerint mindenki élhetett a Skype-hívások lehetőségével és a telefonálási idők is bővültek. A Skype hívások időtartama alkalmanként fél óra volt. Egy fogvatartott megjegyezte, hogy szívesen igénybe venné a Skype-hívási lehetőséget, de az idős hozzátartozója sajnos nem ért a kezeléséhez, ezért ebben a formában nem tudnak kapcsolatot tartani.

A fogvatartottak egy része előrelépésnek tartotta a Skype-os kapcsolattartást, de mások szerint a személyes látogatófogadást nem tudja pótolni ez a kapcsolattartási mód. A megkérdezett fogvatartottak örültek volna, ha továbbra is elérhető marad a Skype-hívás.

Egy fogvatartott kifogásolta, hogy a családtagjai minden nap írtak neki levelet, de az Objektumban töltött egy hónap alatt ezek közül csak hármat kapott meg.

A bv. mobiltelefonon kívül még fali készüléket használhattak a fogvatartottak. Egyikük elmondta, hogy nem tudta kifizetni a bv. mobiltelefon kaucióját, ezért ő a fali készüléket használta volna. A körleten 12-14 óráig van szabad levegőn tartózkodás, de van olyan szolgálat, melynek során csak 1 óra hosszát lehetnek kint. Ilyenkor 12-13 óra között telefonálhat minden fogvatartott az épületben, de ez nem elegendő arra, hogy mindenki sorra kerüljön. A fogvatartott felesége délutánig dolgozik, a lánya csak délután ért haza az iskolából, így nem tudott velük telefonon beszélni, mióta bekerült az Objektumba.

A megalázó bánásmód tilalmával és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való joggal összefüggő visszasságot okoz, ha a fogvatartottak nem tudnak telefonon kapcsolatot tartani a hozzátartozókkal az intézeti időbeosztás miatt.

A védők beléphettek az Objektumba, hogy személyesen is tudjanak konzultálni a fogvatartottakkal. Egy plexivel elválasztott helyiségben tudott találkozni a védő és a fogvatartott. 2 kisebb és egy nagyobb méretű ügyvédi beszélő volt az Objektumban.

A járványhelyzet ideje alatt kevés védő ment be személyesen az Objektumba, az volt a jellemzőbb, hogy telefonon és Skype-on keresztül tartották a kapcsolatot a védencükkel.

Minden épületben volt parancsnoki láda, ahová a fogvatartottak akár anonim módon is bedobhatták a beadványukat. A ládákat minden héten ürítették.

A kapcsolattartással összefüggésben a vizsgálat nem tárt fel további visszasságot.

2.11. Élelmezés

A 2019. évi látogatás során az NMM dietetikus szakértőt alkalmazott. Az Objektum saját konyhával és étkezdével rendelkezett. A 6 fő hivatásos állományú, 5 fő közalkalmazott irányítása mellett 45 fogvatartott dolgozott a konyhán. A martonvásári objektumba a baracskaiából szállították ki az ételt. A konyha ellátási kapacitása 1220 fő volt.

A zárkájukban étkeztek (reggeli, ebéd, vacsora) a „B” részlegben elhelyezett fogvatartottak, ideértve a fogda-, és elkülönítő helyiségekben elhelyezett, valamint szigorúbb

¹⁹ Intézkedési Terv 37. pont.

rezsimszabályok alá sorolt fogvatartottakat is. Zárkájukban étkeztek továbbá egészségügyi indok alapján javasolt, illetve egyéb okból külön engedéllyel rendelkező fogvatartottak.

Néhányan kevesellték a reggeli mennyiségét, azt állítva, hogy egy felnőtt, dolgozó embernek nem elegendő az ebédig egy szalámis zsemle meg egy bögre tea. Többen jelezték, nem volt kedvük hajnalban egy bögre meleg teáért átmenni az étkezdébe, főleg amikor hideg volt, de rákényszerültek, mert ott kapták meg az egész napi kenyéradagjukat.

Az ebédlő kihasználása a nagy étkezési létszámra tekintettel csak szakaszosan és feszes ütemezéssel (sorakozó, csoportos oda- és visszakisérés) volt megvalósítható. Többen arra panaszkodtak, hogy nagyon rövid idő (10-15 perc) állt rendelkezésükre az ebéd elfogyasztására. Az egyik fogvatartott szerint a levest néha olyan tűzforrón tálalták, hogy szinte „leégett a fogáról a zománc”, nem tudta gyorsan megenni. Gyakran ott kellett hagyniuk, mert nem volt idő, hogy megvárják, amíg lehűl.

A zárkáikban étkezők közül többen panaszkodtak a műanyag evőeszközök, tálak és poharak állapotára, mert meleg víz nélkül nem lehetett azokat rendesen megtisztítani, rendszeresen zsíros, gusztustalan felületűek maradtak. Emiatt többen nem is voltak hajlandóak ezekből a műanyag tálakból enni, inkább saját csajkát használtak.

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) legutóbbi konyhai vizsgálata főzőkonyhát 90%-os, azaz jeles (5-ös) értékelésűre minősítette, ugyanakkor kifogásokkal is élt. Ezek egyikéhez kapcsolódott a műanyag ételmeztartó edények cseréjére, illetve újak beszerzésére vonatkozó javaslat, és az arra való felhívás, hogy az elmosogatott edényeket meleg, folyó vízben kell leöblíteni.

Egy fogvatartott szerint előfordult, hogy ebédosztáskor az ételhordóról kiborult az étel, de visszamerték és kiosztották. Kifogásolni nem merték az ilyesmit, mert aki emiatt szólt, az bilincset, fogdát és fegyelmi eljárást kockáztatott.

Az NMM dietetikus szakértője higiéniai szempontból aggályosnak találta, hogy az előre kimért adagokat tartalmazó edényeket a több szintes ételosztó kocsin – még a lábmagasságban lévő alsó tálcán is – lefedetlen állapotban továbbították, aminek következtében sem az esetleges szennyeződés megelőzése, sem a kiömlés elleni védelem, sem az előírt tárolási hőfok nem volt biztosított. Kifogását arra is alapozta, hogy számos bv. intézetben alkalmaznak olyan technikai megoldást, aminél a kiosztásig zárt, a speciális étrendhez tartozó feliratokkal ellátott dobozokban szállítják az ételt, vagy helyben tárolnak a melegített tárolóedényekből.

A szakértő a látogatás első napján az ebédre kiosztott ételeket kóstolással ellenőrizte, azt megfelelő állagúnak és jóízűnek találta. **A kiosztott ételek megfeleltek az asznapi étlapon szereplő ételeknek. A látogatócsoport tagjai a látogatás mindkét napján, az Objektum konyháján készített ebédet fogyasztották el, azzal kapcsolatban sem mennyiségi se minőségi kifogást nem lehetett tenni.**

A meleg étkeztetéssel kapcsolatban a fogvatartottak többsége elégedetten nyilatkozott. Néhányak szerint a börtönök közül Baracska a legjobb hely élelmezés szempontjából. Az étel jó minőségű, és általánosságban a mennyisége is elegendő volt.

A mennyiség szempontjából már árnyaltabbak voltak a vélemények. Az adagok az elmúlt időszakban állítólag csökkentek. A húsféleségeket pedig kevesellték azzal, hogy az adagok egy felnőtt férfinak nem elegendőek. „Éppen arra elég, hogy ne legyen éhes az ember. De aki éhes, a kiétekezési kártyával tudja pótolni az ételmet.”

A panaszok a hideg élelmezésre, a reggelire és a vacsorára koncentráálódtak. Állítólag kevés és íztelen volt, olyan is előfordult, hogy nyers és bűdös szalonnát kaptak. A zöldség és a gyümölcs nagyon ritka volt.

Korábban – szerda, illetve hétfője és munkaszüneti nap kivételével – meleg vacsorát biztosítottak, ezt a rendszert azonban 2018. november 15-én a kísérő és a mozgató felügyelet leterheltsége miatt megszüntették. Azóta már az ebédnél megkapták a hideg vacsorát is, ami általában májkrém vagy vagdalthús konzerv volt.

A speciális ételmezés vizsgálata keretében a szakértő is megállapította, hogy **friss zöldség, gyümölcs egyáltalán nem vagy alig szerepelt az alap- és a fűszerszegény étlapon.**

A cukorbetegeknek készített étlapon ugyan szerepel a paprika és egyedüli gyümölcsként alma, de csak alkalmi jelleggel. (A szakértő szerint az optimális zöldség-gyümölcs bevitel a 800-1000 gramm/nap.)

Az egyik speciális (cukorbeteg) étrendű fogvatartott elmondta, hogy a diétás előírásokat az Objektumban szigorúan betartják, a speciális ételmezés „elfogadható”. A cukrosok gyakrabban kaptak konzervet (a kolbász, szalonna helyett is), viszont tejtermékből is többet kaptak, mint mások. A gyümölcs és a zöldség – főként paprika és uborka – is szerepelt a kínálatban.

Az Európai Börtön szabályok 22.1. pontja értelmében a fogvatartottak számára tápláló ételmezést kell biztosítani.

A hidegételmezéssel kapcsolatos, valamint az ételosztás során észlelt higiéniai körülmények alkalmasak voltak arra, hogy veszélyeztessék a fogvatartottak testi egészséghez való jogának érvényesülését. Tekintettel arra, hogy a 2021. évi látogatás során az NMM nem tudta részletesen vizsgálni ezeket a körülményeket, erre vonatkozó megállapítást nem tesz.

A koronavírus-járvány okozta kockázatok minimálisra csökkentése miatt az NMM nem alkalmazott dietetikus szakértőt a 2021. évi vizsgálata során. Az Intézet által az NMM rendelkezésére bocsátott étlap szerint 2020. decemberben és 2021. januárban a fogvatartottak számára több fajta diétás étkezés volt elérhető: alap, cukorbeteg, zsír- és fűszerszegény. Az étlapot dietetikus állította össze. Az alap és a zsír-, fűszerszegény menüben napi két alkalommal, míg a cukorbeteg diétás étlap szerint három alkalommal kaptak ételt a fogvatartottak.

Az alap menüben a reggeli tea, kenyér, felvágott és mini vaj volt. Az ebéd egy levesből (pl. húsleves, burgonyaleves, gulyásleves) és egy második fogásból (pl. tökfőzelék sertéspörkölttel, zöldséges csirkeragu rizzsel, húsos káposzta) állt. Vacsorára sertés vagdaltat, libamájast és zsömlét osztottak ki. A dolgozó fogvatartottak gyümölcsjoghurtot, kefirt és felvágottat kaptak.

A diétás étlap szerint a reggeli diétás tea, zsemle és felvágott volt. Ebédre hasonlóak voltak az ételek, mint az alap menüben (burgonyaleves, tökfőzelék sertéspörkölttel, tarhonyaleves, húsos tészta stb.). A vacsora is lényegében megegyezett az alap menüével. Tízórára gyümölcsöt és diétás kefirt kaptak a fogvatartottak. Uzsonnára zsemlet, kockasajtot osztottak ki nekik.

A zsír- és fűszerszegény diétás ételek is hasonlóak voltak, mint az előző két menüben. Reggeli: tea, kenyér, felvágott, vaj. Ebéd: burgonyaleves, tökfőzelék, sertésragu; gulyásleves, túrós tészta. Vacsora: felvágott, zsemle. A dolgozó fogvatartottak zsemlet, kefirt és lönchúst kaptak.

A 2021-ben megkérdezett fogvatartottak az ételmezéssel többé-kevésbé elégedettek voltak. Ugyanakkor – hasonlóan a 2019. évi NMM vizsgálathoz – többségük az ételt „ehetetlennek” tartotta és szerintük „kicsi volt az adag”. A látogatás végén tartott visszajelzés során az Intézet parancsnoka az ételminőséget kritizáló fogvatartotti megjegyzésekkel kapcsolatban elmondta, hogy amíg nem történt meg az Objektum konyhájának felújítása, az átmeneti időszakban egy külső beszállítótól rendelték az ételt. Az étel ugyan ízletes volt, de két és félszer drágább, mint a felhasználható normatíva. A koronavírus-járvány, valamint a konyha hosszabb ideig tartó működési szünete miatt a szakácsok elmentek, de várhatóan javulni fog az ételek minősége. Hozzátette, hogy a személyi állomány tagjai is ugyanazokat az ételeket fogyasztják, amit a fogvatartottak.

Az NMM továbbra is fontosnak tartja, hogy az Intézet a fogvatartottak számára biztosítson kellő mennyiségű friss gyümölcsöt és zöldséget.

2.12. Orvosi és pszichológiai ellátás

2.12.1. Orvosi ellátás

A 2019. évi látogatás során az NMM megállapította, hogy az egészségügyi blokk orvosi és fogorvosi rendelőből, vizsgáló és kezelő helyiségből, váróteremből, gyógyszerraktárból, az „eü. házi fogvatartott” helyiségből, étkezőből, tárgyalóból, és 5 – összesen 18 ágyat tartalmazó – egészségügyi zárkából állt. A körlet egészségügyi elkülönítésre alkalmas volt, a zárkák vérszcengővel voltak felszerelve.

2019-ben a baracskai objektum egészségügyi osztályának 12 státuszából 2 hely nem volt feltöltve. **2019-ben nem volt az Objektumban állandó szerződéssel alkalmazott orvos.** Az osztályvezetői feladatokat egy diplomával rendelkező ápoló látta el.

Az NMM által felkért orvosszakértő az orvosi és a fogorvosi rendelők berendezését, valamint az ellátás tárgyi feltételeit a jogszabályban előírt feltételeknek megfelelőnek ítélte. Álláspontja szerint az egészségügyi és kezelési dokumentációt az elvárható gondossággal vezették, ugyanakkor több inzulinnal kezelt diabéteszes (cukorbeteg) betegnél a diéta elrendelése az optimálisnál elnagyoltabb volt: a javasolt napi össz-szénhidrát mennyiség nem került elosztásra, a rendszeresen ápoltak diétás lappal nem voltak ellátva.

Bizonyos akut egészségügyi panaszok (pl. gyomorégés, fejfájás, fogfájás) esetén az **ellátáshoz jutást nehézkesnek és aránytalanul lassúnak tartották a fogvatartottak.**

Az egészségügyi ellátást érintő, leggyakrabban elhangzott kritika az volt, hogy az orvos vagy az ápoló a panaszokra rendszeresen úgy reagál, hogy a „fájdalomcsillapításra legjobb egy pohár víz”, és hogy „igyon jó sok baracskai vizet, az gyógyít.” A csapvíz a fogvatartottak szerint tiszta klór, rossz ízű, ezért ezt háritó, cinikus kijelentésnek tartják.

A főállású orvos hiánya veszélyeztette a fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogának maradéktalan érvényesülését.

Az NMM **2021. évi látogatása** során a betöltetlen státuszok száma 4-re emelkedett. **2021-ben sem volt az Objektumban állandó szerződéssel alkalmazott orvos.**

Az orvosok külső szerződés alapján, hétfőtől csütörtökig biztosították az általános orvosi ellátást. Az egészségügyi személyzet jelenléte folyamatos volt.

A fogorvos heti három alkalommal volt elérhető. Az Intézet egy pszichiátert megbízási szerződéssel alkalmazott, aki legtöbbször a székesfehérvári objektumban volt megtalálható. Az akut és a szakellátást igénylő eseteket a székesfehérvári kórházba szállították.

A megkérdezett fogvatartottak elmondták, hogy elérhető volt a pszichológus és az orvos is. Heti egy alkalommal történt a gyógyszerosztás. Több fogvatartott is arról számolt be, hogy **hiába kértek, nem kaptak gyógyszert az egészségügyi részlegen.**

Az egyik egészségügyi dolgozóra is panaszkodtak a fogvatartottak, hogy megengedhetetlen hangnemben beszélt a fogvatartottakkal („Húzzál innen kifelé, mindjárt pofán b***lak!”) és állításuk szerint volt olyan, akit meg is ütött.

A látogatás végén adott visszajelzés során az Intézet parancsnoka is jelezte, hogy az Intézet egészségügyi kapacitása korlátozott, ezért lehetséges, hogy a fogvatartottak csak bizonyos idő elteltével kapják meg az összes igényelt vizsgálatot. Ugyanakkor az egészségügyi személyzet is kifogásolta a fogvatartottak magatartását. Az Intézet vezetőségének tudomása volt egy egészségügyi dolgozóról, akinek a viselkedésére rendszeresen panasz érkezett, de megbízható és nagy munkabírású dolgozónak ismerték meg.

Az egészségügyi osztály 2019-ben és 2021-ben is munkaerőhiánnyal küzdött, ami veszélyeztette a fogvatartottak testi és lelki egészséghez való jogának érvényesülését.

Az egészségügyi személyzet fogvatartottakkal szembeni bánásmódja és kommunikációja a megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot okozott.

2.12.2. Pszichológiai ellátás

Az NMM 2019. évi látogatásakor a pszichológiai osztályon 4 pszichológus és 1 asszisztens dolgozott. A fogvatartotti nyilatkozatok szerint a pszichológussal való találkozás nem ütközött nehézségbe. A pszichológusokat sokféle problémával megkeresték, amit pozitívnak tartottak, mert bizalmat, elismerést jelez feléjük. A pszichológusok 6-10 fogvatartotti kérelem összegyűlése után tartottak meghallgatást, de a nevelő jelzése alapján soron kívül is fogadták a fogvatartottakat.

Az NMM 2021-es látogatása idején a pszichológiai osztályon a 4 pszichológusi és 2 szakszpszichológusi hely mindegyike be volt töltve.

A koronavírus-járvány miatt azonban a három objektumban dolgozó 6 pszichológusból 3 nem tudott munkába állni. Egy munkatárs két és fél hónapra kiesett a munkából, mert először felső légúti megbetegedése volt, majd a családjában volt fertőzött, kontaktszemélyként nem járhatott be, végül a munkatárs maga is megfertőződött. Rendszeres volt a fertőtlenítés, minden védőfelszerelést megkaptak. Az alapvető védőfelszerelések közé tartozott a maszk, kesztyű, de ha a VI. épület elkülönítő részében dolgoztak, ez kiegészült védőruhával, szemüveggel és lábzsákkal.

A pszichológusoknál előforduló megbetegedések miatt változó volt a fogvatartottak várakozási ideje. Az átlagos várakozási idő a kérelem benyújtásától számított 10 nap, néha 20 nap is eltelt, míg a pszichológus fogadni tudta a fogvatartottat.

A gyógyító-terápiás- és a pszichoszociális részlegen tartottak csoportfoglalkozásokat. Az egyik pszichológus szerint a fogvatartottak bizalommal fordultak feléjük. A legtöbb fogvatartott a bv. intézetben jobban védve érezte magát a járvánnyal szemben, mint a bv. intézetek kívül lévő családtagjait. A fogvatartottak tehetetlennek érezték magukat, ami szorongást válthatott ki belőlük. A fogvatartottak panaszkodtak, hogy a kimaradó térerő miatt nem tudtak telefonálni, de már elhárult ez a probléma.

A pszichológusok tapasztalata szerint a Skype-olási lehetőséget a fogvatartottak nagyra értékelték. Ugyan más formájú kapcsolattartás, mint a látogatófogadás, de a videóhívás révén a gyermekeiket és az otthonuk egy részletét is láthatják. A végrehajtói állomány tagjai is fordulhattak a pszichológusokhoz.

A pszichológusi státuszok 2019-ben és 2021-ben is teljesen fel voltak töltve. A fogvatartottak pszichológiai ellátásával kapcsolatban az NMM nem állapított meg visszásságot.

3. Összegzés

A nemzeti megelőző mechanizmus 2019. április 24-25-én, valamint 2021. január 14-én látogatott a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Baracskai Objektumába.

Az NMM a 2019-es látogatás két napja alatt számba vette a fogvatartottak elhelyezési körülményeit, a fogvatartottakkal való bánásmódot, a kapcsolattartási lehetőségeket, szabadidős tevékenységeket, munkáltatást, oktatást, orvosi és pszichológiai ellátást, élelmezést. A 2021. évi látogatás során az előző vizsgálat fontosabb szempontjai mellett az NMM kitért a koronavírus-járvány okozta rendkívüli helyzettel kapcsolatos intézkedésekre is.

2019-ben az Objektum telítettsége 125%-os volt (764 fő 607 férőhelyen), ami meghaladta az országos átlagot. 2021-re a BVOP férőhelybővítési programjának köszönhetően a telítettség 94%-ra csökkent (872 fő 927 férőhelyen).

Az Intézet saját intézkedési tervvel rendelkezett, amely előírta a védőeszközök használatának rendjét, a fertőtlenítési feladatokat, a külső kontaktusok számának csökkentését. A látogatás napjáig a koronavírus-járvány okozta veszélyek miatt a személyi állomány 223 tagját érintette. A látogatás időpontjában 14 fő tartózkodott otthon, 5 dolgozó igazoltan pozitív

fertőzött volt, 7 fő kontaktszemély volt, 2 fő tünetekkel maradt távol. Összesen 61 fő gyógyult ki a fertőzésből.

A fogvatartottak között 2 igazolt pozitív eset fordult elő a látogatás időpontjáig, a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ Tököli Telephelyére 10 fertőzött fogvatartottat szállítottak át.

Az Intézetben az összes belépő testhőmérsékletét megmérték. Minden befogadásra váró fogvatartottat teszteltek vagy 14 napra elkülönítettek. A belépési pontoknál kézfertőtlenítőket helyeztek el. A fogvatartottak és a dolgozók is megkapták a szükséges védőfelszereléseket. A fogvatartottak kifogásolták, hogy néha nem jutott elegendő fertőtlenítőszer a zárkák takarítására és a saját samponjukat, tusfürdőjüket kellett használniuk.

A fogvatartottakat a reintegrációs tisztek személyesen tájékoztatták a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos tudnivalókról. A zártláncú TV-hálózaton és a faliújságon is olvashattak információkat az aktuális járványügyi helyzetről. Az Intézet call-centert működtetett, ahol a hozzátartozók kaptak felvilágosítást.

A fogvatartottak zárkái több esetben leromlott állapotban voltak, a padló töredezett volt, a falak penészesek és koszosak voltak és a melegvíz-ellátás sem volt folyamatos. A fogvatartottak arra panaszkodtak, hogy csak 20 óra után kapcsolták be a klimatizációt, addig fáztak nap közben.

A fogvatartottak 2019-ben és 2021-ben is panaszkodtak a személyi állomány tagjainak viselkedésére. A fogvatartottak szerint az örök lekezelő, lealacsonyító hangnemben beszéltek velük, tegezték őket, bántalmazással fenyegettek, esetenként tettelesen is bántalmazták őket.

A személyi állomány létszámában – főleg a biztonsági és büntetés-végrehajtási osztályok felügyelői státuszaiban – hiány mutatkozott 2019-ben és 2021-ben is, a túlórák száma magas volt, ami hatással lehetett a fogvatartottakkal szembeni bánásmódra. Az Intézet javította a személyi állomány munkavégzési körülményeit az irodák klimatizálásával, munkaeszközök és új bútorok beszerzésével.

A fogvatartottak kifogásolták, hogy az Intézet nem biztosított számukra megfelelő szabadidős programokat. Szóvá tették, hogy a kiétközöböltba sem jutottak le hetente. Az Intézet munka- és oktatási lehetőséget biztosított a fogvatartottaknak. Alap-, középfokú és szakképzésben vehettek részt, pl. pék és építőanyagmozgató képesítést szerezhettek.

A fogvatartottak különböző módokon tarthatták a kapcsolatot hozzátartozóikkal: Skype- és telefonhívások, levél- és csomagküldés, fogadás. A fogvatartottak egy része előrelépésnek tartotta a Skype-os kapcsolattartást, de mások szerint a személyes látogatófogadást nem tudja pótolni ez a kapcsolattartási mód. A megkérdezett fogvatartottak örültek a Skype-hívási lehetőségnek.

Mind a 2019-es, mind a 2021-es látogatás során a fogvatartottak azt állították, hogy az egészségügyi személyzet lekezelő és cinikus hangnemben bánt velük, nem kapták meg a kért fájdalomcsillapítót és lassan jutottak el a vizsgálatokra. Az Intézet nem rendelkezett állandó szerződéssel foglalkoztatott orvossal.

A pszichológusi státuszok 2019-ben és 2021-ben is teljes mértékben fel voltak töltve. A fogvatartottak szerint a pszichológusok elérhetőek voltak.

4. Ajánlások

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem az Intézet parancsnokát, hogy*

1. Folyamatosan biztosítsa a megfelelő mennyiségű fertőtlenítőszer a fogvatartottak számára a zárkák takarításához;
2. Gondoskodjon a leromlott állapotú zárkák, zuhanyzók felújításáról, javításáról;

3. Intézkedjen annak érdekében, hogy a személyi állomány tagjai emberséges módon bánjanak és beszéljenek a fogvatartottakkal;
4. Tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a fogvatartottakat az évszaknak megfelelő ruházattal lássák el;
5. Folyamatosan vizsgáltsa felül és szabálysértési elzárás kiszabását kizáró körülmény felmerülése esetén azonnal szüntessék meg az elzárás végrehajtását;
6. Törekedjen az állományszervezési táblázat üres státuszainak feltöltésére;
7. Tegyen intézkedést annak érdekében, hogy a fogvatartottak minden héten eljussanak a kiétközőboltba;
8. Gondoskodjon arról, hogy a személyi állomány törekedjen a változatos programok biztosítására;
9. Intézkedjen, hogy a telefonálási időt a fogvatartottak lehetőség szerint akkor vehessék igénybe, amikor a hozzátartozójuk is elérhető;
10. Törekedjen arra, hogy a fogvatartottak számára kellő mennyiségű friss zöldséget és gyümölcsöt biztosítsanak;
11. Tegyen intézkedést annak érdekében, hogy az egészségügyi személyzet fogvatartottakkal szembeni hozzáállása humánus legyen;
12. Törekedjen állandó szerződéssel alkalmazott bv. orvos felvételére.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet az AJB-1024/2023. számú jelentéshez

Megrongálódott, repedezett zárkapadló

2019

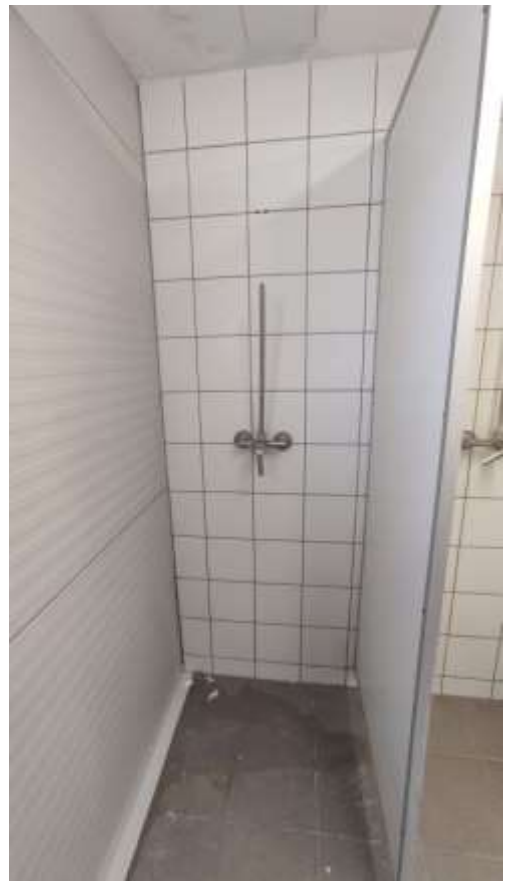

2021

A zuhanyzók állapota

2019

2021

Megrongált ajtó a zárkában

2019

2021

A fogda vizesblokkja (2019)

A kápolna (2019)

A 2020-ban épített könyvszerkezetes VII. épület udvara (2021)

Egy zárka a VII. épületben

Egy 11 ágyas zárka (2021)

Hiányzó tükör egy zárka rossz állapotú mosdójánál (2021)

Skype szoba (2021)

Ügyvédi beszélőhelyiség (2021)

